

2. VYJÍŽDKA ZA PRACÍ

2.1 Vývoj vyjížďky za prací a její intenzity

Již od roku 1961 je zjišťování údajů o dojížděcích za prací součástí sčítání lidu. V průběhu let došlo nejen k metodickým změnám, ale i ke změnám sídelní struktury, a proto nejsou údaje z jednotlivých sčítání plně srovnatelné. Vlivem slučování a rozdělování obcí, změnou hranic okresů i krajů nelze data přepočítat na současnou územní strukturu.

Ve sčítání roku 2001 bylo v Karlovarském kraji zjištěno 55 333 osob vyjíždějících za prací z obce trvalého bydliště, což je o 1 462 osob (tj. o 2,6%) méně než v roce 1991. Vlivy vymezující vyjížďku působily protichůdně, zvyšoval ji nárůst počtu obcí (téměř o 60% proti roku 1991) a větší rozsah sčítaných osob. Naopak snížení vyjížďky způsobil metodický rozdíl ve zjišťování údajů za ekonomicky aktivní v roce 1991 a za zaměstnané osoby v roce 2001. Srovnání s rokem 1991 však největší měrou ovlivňuje změna základny, která tvoří zdroj vyjíždějících, a to počtu zaměstnaných celkem. Zatímco v roce 1991 jich bylo 165 910, za deset let jejich počet poklesl o více jak 20 tisíc (tj. 12,8%). Největší podíl na poklesu počtu osob ekonomicky aktivních měla nezaměstnanost, a to zhruba ze dvou třetin, zbytek tvoří metodická změna v započítávání žen na mateřské dovolené (nezapočítávají se). Také rozvoj soukromého podnikání s množstvím firem založených ve vlastním bydlišti snížil počet vyjíždějících.

V této publikaci je sledována jak dojížďka uvnitř obce, tak i v rámci okresu, dále mezi okresy kraje a vyjížďka z kraje, případně i do zahraničí. V některých publikacích ze sčítání je možné se setkat i s údajem „vyjíždějící celkem“, který zahrnuje také vyjížďku v obci. Z celkového počtu 134 112 osob, které uvedly že vyjíždějí za prací v Karlovarském kraji, mělo 52,8% pracoviště na území obce, tzn. nevyjíždělo z obce svého trvalého bydliště (těmi s v této publikaci nebudeme zabývat). Nejvyšší podíl zaměstnaných v obci bydliště vykazovala velká města a místa s vysokou koncentrací pracovních míst. V jednotlivých okresech kraje byl poměr odlišný, nejvíce osob pracujících v obci bydliště bylo v okrese Cheb (59,9%) a nejméně v okrese Sokolov (40,7%).

Tab. 2.1.1 Základní ukazatele dojížďky za prací v letech 1991 a 2001

Kraj, okres		Vyjíždějící z obce				Dojíždějící do obce			
		celkem	v tom		denně	celkem	v tom		denně
			muži	ženy			muži	ženy	
Kraj celkem	1991	56 795	35 061	21 734	49 912	54 995	33 540	21 455	49 905
	2001	55 333	33 858	21 475	46 286	50 935	30 857	20 078	44 740
Cheb	1991	12 914	7 879	5 035	11 445	12 080	6 949	5 131	10 717
	2001	13 800	8 300	5 500	11 073	13 196	7 828	5 368	10 924
Karlovy Vary	1991	19 549	12 447	7 102	15 783	17 657	10 145	7 512	15 427
	2001	19 576	12 220	7 356	15 778	19 136	11 226	7 910	16 507
Sokolov	1991	24 332	14 735	9 597	22 684	25 258	16 446	8 812	23 761
	2001	21 957	13 338	8 619	19 435	18 603	11 803	6 800	17 309

Z celkového počtu zaměstnaných má místo svého pracoviště mimo obec trvalého pobytu 55 333 osob, tj. **vyjíždí za prací** celkem 38,4% zaměstnaných. V absolutním srovnání se počet vyjíždějících za prací z obce od roku 1991 snížil o 2,6%. Přepočteme-li vyjíždějící na počet ekonomicky aktivních vychází, že zatímco v roce 1991 činil tento podíl 34,2%, v roce 2001 již činil 38,3%. Došlo tak k nárůstu počtu vyjíždějících z obce ze všech zaměstnaných osob.

Do Karlovarského kraje v roce 2001 dojíždělo 3 621 osob za prací, a to bylo jen o 139 osob méně, než v roce 1991. Naopak počet vyjíždějících osob se zvýšil o 2 459, takže **saldo** krajské **dojížďky** pokleslo z -1 800 na -4 398 osob. V roce 1991 měl ještě sokolovský okres kladné saldo dojížďky (926), v roce 2001 již všechny okresy měly saldo záporné. V Sokolově dosáhlo hodnoty -3 354. Odliv pracujících ze sokolovského okresu zvýšil počty dojíždějících do okresů Cheb a Karlovy Vary a vylepšil tak jejich saldo.

Počty **denně** vyjíždějících poklesly oproti minulému sčítání ve všech okresech kraje, a tím i v kraji samotném, a to z 87,9% roku 1991 na 83,6% roku 2001. Největší podíl denně vyjíždějících je z okresu Sokolov (88,5%), nejméně pak z okresu Karlovy Vary (80,6%). Od roku 1991 poklesly i počty denně dojíždějících o 2,9 procentního bodu. Největší podíl denně dojíždějících má okres Sokolov (93,0%), nejméně pak okres Cheb (82,8%).

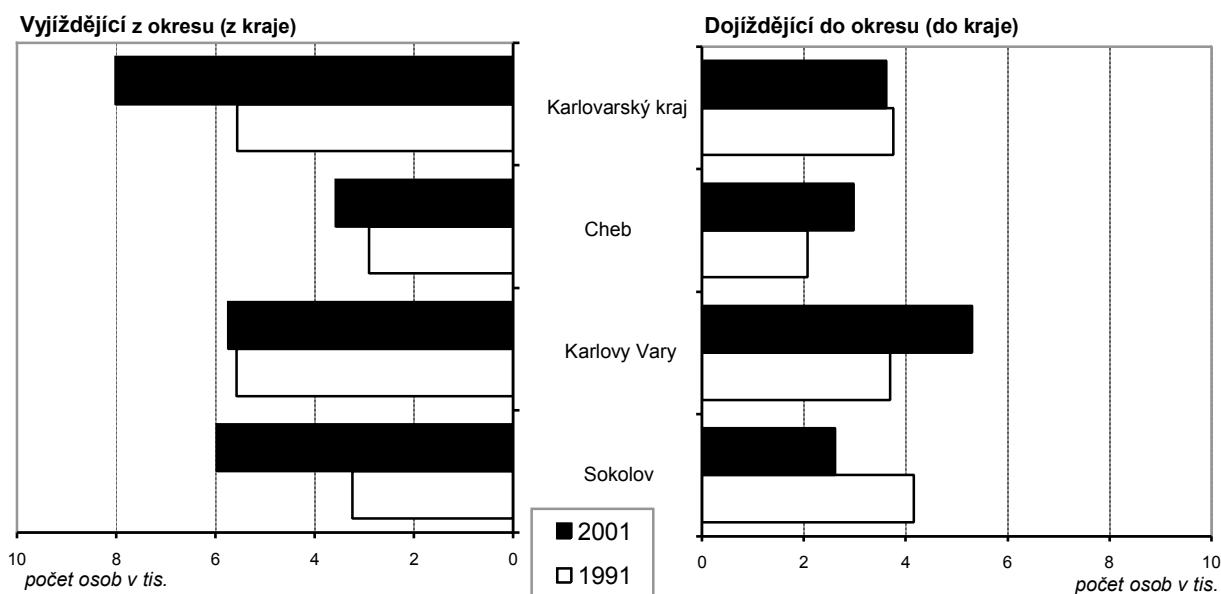
Tab. 2.1.2 Vyjíždějící za práci v letech 1991 a 2001 podle prostorového typu dojíždky

Kraj, okres	Vyjíždějící z obce celkem	v tom							
		počet vyjíždějících				podíl vyjíždějících (v %)			
		do jiné obce okresu	do jiného okresu kraje	do jiného kraje	do zahraničí ¹⁾	do jiné obce okresu	do jiného okresu kraje	do jiného kraje	do zahraničí ¹⁾
Kraj celkem	1991	56 795	45 074	6 161	5 041	79,4	10,8	8,9	0,9
	2001	55 333	40 037	7 277	6 645	72,4	13,2	12,0	2,5
Cheb	1991	12 914	10 005	727	1 929	77,5	5,6	14,9	2,0
	2001	13 800	10 219	705	2 261	74,1	5,1	16,4	4,5
Karlovy Vary	1991	19 549	13 972	3 267	2 141	71,5	16,7	11,0	0,9
	2001	19 576	13 835	2 489	2 802	70,7	12,7	14,3	2,3
Sokolov	1991	24 332	21 097	2 167	971	86,7	8,9	4,0	0,4
	2001	21 957	15 983	4 083	1 582	72,8	18,6	7,2	1,4

¹⁾ v roce 1991 včetně vyjíždějících na Slovensko

Z hlediska **prostorové dojíždky** se snižuje podíl vyjíždějících v rámci okresu na úkor vyjíždky do jiných okresů kraje, jiných krajů i zahraničí. I přesto je Karlovarský kraj na 3. místě v České republice s největším podílem vyjíždějících osob v rámci okresu. Hlavní příčinou rostoucí vyjíždky za práci za hranice okresu je pokles nabídky pracovních míst, a to zejména v okrese Sokolov, kde došlo k omezení těžby uhlí, změnám v oblastech průmyslu a energetiky, které byly pro tento okres významné v nabídce pracovních míst. Podíl vyjíždějících ze sokolovského okresu do ostatních dvou okresů kraje vzrostl z 8,9% (2 167) roku 1991 na 18,6% (4 083) roku 2001. Osoby vyjíždějící do jiných krajů zvýšily od roku 1991 svůj podíl ze 4,0% (971) na 7,2% (1 582) roku 2001.

Vyjíždka a dojíždka za práci z okresů kraje v letech 1991 a 2001

Z okresů Cheb a Karlovy Vary vyjíždělo v roce 2001 za práci **do jiných krajů** také více osob. Naproti tomu poklesl počet osob vyjíždějících z okresu Karlovy Vary do okresů Cheb a Sokolov ze 16,7% v roce 1991 na 12,7% roku 2001.

V období od roku 1991 došlo k nárůstu podílu vyjíždějících za práci **do zahraničí** z 0,9% (519) v roce 1991 na 2,5% (1 374) roku 2001. Největší nárůst zaznamenal okres Cheb, který svojí výhodnou polohou přeshraniční dojíždění nejlépe umožňuje. Okresy Karlovy Vary a Sokolov jsou také příhraniční, ale sousedí s bývalou NDR, kde není jednak tolik pracovních příležitostí a zejména nenabízí tak vysoké příjmy jako bývalá SRN. Navíc má každý z okresů pouze jeden silniční hraniční přechod, oproti 5 chebským, kdy jeden z nich je dokonce přímo u Chebu. Karlovarský kraj se řadí na 3. místo v republice v podílu vyjíždějících osob do zahraničí.

Rozdíly jsou i v počtu vyjíždějících mužů a žen. Z celkového počtu vyjíždějících je 61,2% mužů, z vyjíždějících do jiných okresů kraje je 63,4% mužů a největší měrou se muži podílejí na vyjíždě do jiných krajů (70,2%). Jedním z hlavních důvodů preference žen vyjíždět na kratší vzdálenosti je péče o děti a domácnost.

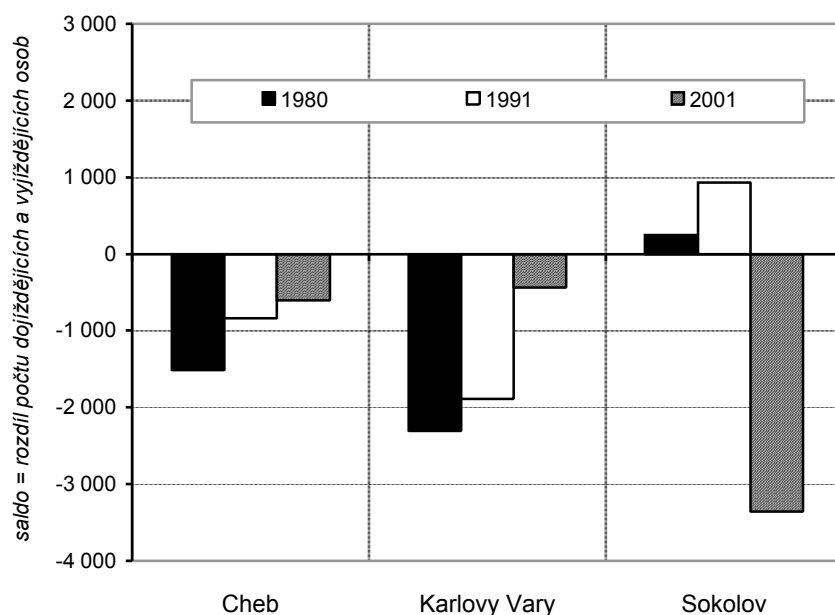
Tab. 2.1.3 Dojíždějící za prací v letech 1991 a 2001 podle prostorového typu dojížděky

Kraj, okres		Dojíždějící do obce celkem ¹⁾	v tom					
			počet dojíždějících			podíl dojíždějících (v %)		
			z jiné obce okresu	z jiného okresu kraje	z jiného kraje	z jiné obce okresu	z jiného okresu kraje	z jiného kraje
Kraj celkem	1991	54 614	45 074	6 161	3 379	82,5	11,3	6,2
	2001	50 935	40 037	7 277	3 621	78,6	14,3	7,1
Cheb	1991	11 988	10 005	672	1 311	83,5	5,6	10,9
	2001	13 196	10 219	1 518	1 459	77,4	11,5	11,1
Karlovy Vary	1991	17 533	13 972	2 017	1 544	79,7	11,5	8,8
	2001	19 136	13 835	3 508	1 793	72,3	18,3	9,4
Sokolov	1991	25 093	21 097	3 472	524	84,1	13,8	2,1
	2001	18 603	15 983	2 251	369	85,9	12,1	2,0

¹⁾ v roce 1991 bez dojíždějících ze Slovenska

Vyjíždka v rámci okresu je zároveň dojížděkou do okresu u osob vyjíždějících v rámci kraje. V **dojížděce z jiných okresů kraje** došlo ke změnám ve všech okresech. Zatímco v roce 1991 měl pouze okres Sokolov kladné saldo dojížděky mezi okresy kraje, tedy sem přijíždělo za prací více osob (3 472) než vyjíždělo (2 167), v roce 2001 tomu bylo naopak. Sokolovský okres byl jediný se záporným saldem, dojíždělo sem o 1 832 osob méně, než vyjíždělo. Hlavním důvodem změny vyjížděky mezi okresy kraje jsou pracovní příležitosti. Zatímco v okrese Sokolov došlo ke zrušení velkých průmyslových podniků a restrukturalizaci v oblasti energetiky, okresy Karlovy Vary a Cheb naopak nabídly nová pracovní místa v nově vznikajících soukromých společnostech a v rozvíjejícím se lázeňském a cestovním ruchu. Svůj vliv mělo i proniknutí zahraničních firem na náš trh, zejména v chebském okrese, který je svojí výhodnou polohou blízko hranic a nabídkou levnější pracovní síly dobrým zázemím, zejména pro podnikatele ze sousedního Německa.

Vývoj salda dojížděky a vyjížděky za prací podle okresů

Od roku 1970 se nijak výrazně neměnily hranice jednotlivých okresů Karlovarského kraje, a proto je možné meziokresní dojížděku srovnat v delším časovém období. Ta velice úzce koresponduje se vznikem těžebních a průmyslových podniků v okrese Sokolov před rokem 1970 a v letech osmdesátých. To se odráží i na saldu **meziokresní dojížděky v kraji**, které bylo právě v okrese Sokolov kladné v roce 1970 a 1991, zatímco okresy Karlovy Vary a Cheb měly v těchto letech salda záporná. Opačná situace nastala v letech 1980 a 2001, kdy okresy Karlovy Vary a Cheb dosáhly salda kladného a sokolovský okres salda záporného.

Tab. 2.1.4 Meziokresní dojíždka za prací v kraji v letech 1980 - 2001

Kraj, okres		Dojíždějící celkem	v tom okres dojíždky		
			Cheb	Karlovy Vary	Sokolov
Kraj celkem	1970	6 785	859	1 560	4 366
	1980	6 587	952	3 146	2 489
	1991	6 161	672	2 017	3 472
	2001	7 277	1 518	3 508	2 251
v tom okres vyjíždky:					
Cheb	1970	1 015	x	287	728
	1980	683	x	257	426
	1991	727	x	256	471
	2001	705	x	326	379
Karlovy Vary	1970	4 033	395	x	3 638
	1980	2 371	308	x	2 063
	1991	3 267	266	x	3 001
	2001	2 489	617	x	1 872
Sokolov	1970	1 737	464	1 273	x
	1980	3 533	644	2 889	x
	1991	2 167	406	1 761	x
	2001	4 083	901	3 182	x

Podíly dojíždějících za prací v rámci kraje se v průběhu let také měnily. Největší rozdíly byly v roce 1970, kdy 64,3% osob dojíždělo do okresu Sokolov, 23,0% do okresu Karlovy Vary a pouze 12,7% do okresu Cheb. Postupem let se rozdíly zmenšovaly a v roce 2001 nebyly rozdíly již tak veliké, do okresu Sokolov dojíždělo 30,9% osob, do okresu Karlovy Vary 48,2% osob a do okresu Cheb dojíždělo za prací v rámci kraje 20,9% osob. Podíl dojíždějících do okresu Cheb se v letech 1970 až 1991 nijak výrazně nelišil, pohyboval se kolem 12%, ale v roce 2001 sem již dojíždělo 20,9% všech dojíždějících v rámci kraje, což souvisí zejména s otevřením hranic. Okresy Sokolov a Karlovy Vary se v průběhu těchto let střídaly na pozici okresu s největším počtem dojíždějících. Vzhledem k neměnicímu se podílu dojíždějících do okresu Cheb je možné říci, že si tyto okresy „vyměňovaly“ pracující osoby. Největší podíl dojíždějících měl okres Sokolov v roce 1970 (64,3%) a v roce 1991 (56,4%), okres Karlovy Vary v letech 1980 (47,7%) a 2001 (48,2%). Až v roce 2001 došlo ke zvýšení podílu dojíždějících do okresu Cheb a přetažení části pracujících z karlovarského okresu.

Celkový počet dojíždějících do Karlovarského kraje za prací z jiného kraje se od roku 1991 zvýšil o 242 osoby na 3 621. Nejvíce dojíždějících v roce 2001 bylo zaznamenáno ze sousedních krajů, a to Plzeňského (33,5% osob) a Ústeckého (27,1% osob). Z nich největší počet dojížděl do okresu Karlovy Vary (49,5% osob) a nejméně do okresu Sokolov (10,2% osob). Z dojíždějících do Karlovarského kraje bylo 68,3% mužů a z obou zmíněných krajů jich dojíždělo kolem 30%. Dojíždějících žen pak bylo nejvíce z kraje Plzeňského, a to 40,1%.